

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ!

قبرها حرمت دارند، نبش و نشستن بالای قبرها جائز نیست!

(ترجمه)

پرسش

السلام علیکم ورحمت الله و برکاته!

امیر بزرگوار! الله سبحانه و تعالی شما را حفظ نموده، یاری و نصرت‌تان دهد. نزد پرسشی‌ست که به آن نیاز شدیدی دارم؛ اگر لطف نموده هرچه زودتر پاسخ سوال‌ام داده شود -خوب‌تر خواهد بود- تا بدانم که با این مسأله چه‌گونه معامله کنم.

قرار است که یک پروژه‌ای برای اعمار لین برقی آفتابی بر ستون‌ها ایجاد شود و نبود برق مشکلی است که همه شهروندان از آن رنج می‌برند، مسأله که من می‌خواهم بپرسم این است که می‌خواهند لین برق را از بالای زمینی بگذرانند که مساحت آن به پانزده "دونم" (مقیاس مترجی است که در لبنان از آن استفاده می‌شود) می‌رسد و این فاصله از بالای قبرهای سابقه و جدید می‌گذرد؛ آیا جائز است که ستون‌های جریان برق این پروژه بر زیارت نصب شود و یا ستون‌ها در کنار قبرها گذاشته شوند؛ درحالی‌که این ستون‌ها قبرها را در زیر خود می‌پوشند؟ الله سبحانه و تعالی شما را جزای خیر دهد! محمد حسن

پاسخ

وعلیکم السلام ورحمت الله و برکاته!

رسول الله صلی الله علیه و سلم واضح ساخته که قبرها حرمت دارند، نبش و نشستن بر قبرها یا هر نوع اعمالی که احترام قبرها را بشکنند، جائز نمی‌باشد. بعضی از دلائلی که در این زمینه وجود دارد قرار ذیل است:

ابوداود از طریق عائشه رضی الله عنها روایت نموده است:

«أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكْسْرِ حَيًّا»

ترجمه: شکستن استخوان انسان مرده؛ مانند شکستن استخوان انسان زنده است.

در عون المعبود شرح سنن ابوداود آمده است که سیوطی در بیان سبب این حدیث گفته است از جابر رضی الله عنه روایت شده است:

ما همراهی رسول الله صلی الله علیه وسلم برای جنازه‌ای بیرون شدیم رسول الله صلی الله علیه وسلم بر کنار قبری نشست، ما هم با آن حضرت نشستیم، ناگهان قبرکن، استخوان ساق پا و یا بازوی مرده‌ای را بیرون کرد و می‌خواست آن را بشکند، رسول الله صلی الله علیه وسلم گفت:

«لَا تَكْسِرُهَا فَإِنَّ كَسْرَكَ إِيَّاهُ مَيِّتًا كَكَسْرِكَ إِيَّاهُ حَيًّا وَلَكِنْ دُسَّهُ فِي جَانِبِ الْقَبْرِ»

ترجمه: استخوان (مرده) را نشکن؛ زیرا شکستن استخوان مرده؛ مانند شکستن آن در حالت زندگی است؛ بلکه استخوان مرده را در کنار قبری دفن کن.

یعنی وقتی استخوان پیدا شد محافظت و نگهداری آن در خاک لازم و واجب است.

لذا تا زمانی که استخوان مرده نیوسد، نبش قبر جائز نمی‌باشد. وقتی استخوان خاک شد، کشت، زراعت اعمار و دیگر اعمال مباح بر زیارت جائز است؛ اما وقتی استخوان در قبر موجود باشد نبش، آبادی و دیگر تصرفات بر قبر جائز نیست؛ مگر در حالت‌های خاصی که به جسد میت ارتباط می‌گیرد؛ اما نکته‌یی که در این مسأله مهم است، فهم این که آیا استخوان مرده پوسیده و یا خیر؟ که فهم این مسأله به اهل خبره ارتباط دارد.

بین فقهاء اختلافی وجود ندارد که بول و غائط بر قبرها جائز نیست؛ اما نشستن در غیر از این حالت اختلاف وجود دارد، در موسوعه الفقهیه الكويتی آمده است:

احناف، شوافع و حنابله گفته‌اند: نشستن بر قبر مکروه است؛ چنانچه ابو مرثد غنوی روایت نموده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است:

«لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ وَلَا تُصَلُّوا إِلَيْهَا»

ترجمه: بر قبرها ننشینید و به سوی قبرها نماز نخوانید.

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است:

«لَأَنْ يَجْلِسَ أَحَدُكُمْ عَلَى جَمْرَةٍ فَتُحْرَقَ ثِيَابُهُ فَتَخْلُصَ إِلَى جِلْدِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَجْلِسَ عَلَى قَبْرِ»

ترجمه: هرگاه یکی از شما بر آتشی بنشیند تا لباسش بسوزد و آتش به پوست آن سرایت کند، بهتر است از آن که بر قبری بنشیند.

احناف و شوافع گفتند؛ اگر کسی در هنگام زیارت قبرستان اراده نشستن را داشت باید با درنظرداشت دور و نزدیکی مرده در حال حیات آن بنشیند و عبارت شوافع چنین است: لازم است که شخص زیارت‌کننده به تناسب نزدیکی مرده در حال حیات آن به قبر آن نزدیک بنشیند.

از فقهای احناف، طحاوی گفته است و این قول به ابوحنیفه، ابویوسف و محمد نسبت داده می‌شود که گفته است، نشستن بر قبر جائز است و این نظری است که فقهای مالکی نیز بر آن رفته‌اند. ایشان می‌گویند حضرت علی رضی الله عنه وقتی بر قبر خود را تکیه می‌داد و می‌نشست خودش دلیل بر جواز نشستن بر قبر است. طحاوی گفته است وقتی قرائت به خاطری تلاوت باشد؛ مطلقاً کراهیت نشستن بر قبرها منتفی گردیده است.

وقتی تصمیم گرفته می‌شود که پروژه‌ای برای ساخت جریان برق بر ستون‌هایی که مساحت آن ۱۵ "دویم" است، بالای قبرهای قدیمی و جدید ساخته شود، باید به این مسأله دقت شود که آیا امکان نصب ستون‌ها بدون خرابی قبرها، اذیت رساندن به قبرها و نبش قبرها امکان پذیر است؟ به گونه‌یی که استخوان‌های مردگان بیرون نشود که این امر را من بعید می‌دانم.

اما این که شما بگوئید ما تلاش می‌کنیم که هیچ قبری خراب نشود و هیچ ستونی بر قبر جدیدی نصب نشود، این موضوع به قبرهای جدید مصداق پیدا می‌کند؛ چون: قبرهای جدید معلوم و آشکار است؛ ولی قبرهای قدیمی معلوم نیست؛ بناءً به خاطری حفاظت و تقوی از حرام و یا حداقل از کراهیت، باید از قبرها دوری کنید و جای دیگری را برای نصب پایه‌های برق جست‌وجو کنید.

الله سبحانه و تعالی به هرچیز عالم‌تر و آگاه‌تر است!

برادرتان عطاء ابن خلیل ابوالرشته

۱۱ ربیع الاول ۱۴۴۰ هـ.ق.

۱۹ نوامبر ۲۰۱۹ م

مترجم: مصطفی اسلام